

Наталія Іванівна Тавровецька

Херсонський державний університет, м. Херсон

ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СПРИЙНЯТТЯ ОСОБИСТОСТІ

Сьогодні є очевидним, що для вирішення теоретичних і практичних завдань естетики й мистецтвознавства набуває актуальності дослідження творчих можливостей людини, психологічних механізмів художньої творчості, а також естетичного сприйняття.

Стійкий інтерес до проблеми сприйняття виникає в кінці ХІХ ст. й тримається протягом усього ХХ ст. її досліджували психологи Г.А.Адаскіна, М.Е.Марков, Ю.П.Крупник, Л.С.Виготський, В.І. Петрушін, П.М.Якобсон, Г.Ю. Айзенк, Д.Е. Берлайн та інші. Сьогодні проблему сприйняття досліджують такі дисципліни, як філософія, естетика, фізіологія, кібернетика, психологія (в тому числі психологія мистецтва, лінгвопсихологія, етнопсихологія), а також рецептивна естетика, герменевтика тощо. Особливої актуальності набуває зазначена проблема у контексті сприйняття мистецьких творів. Адже від повноцінного сприйняття твору мистецтва залежить рівень його розуміння реципієнтом, сила та характер впливу на духовний світ людини.

Мета даного дослідження – проаналізувати теоретичні підходи до проблеми вивчення естетичного сприйняття та емпірично з'ясувати його особливості.

Найбільш послідовно і систематично було досліджене сприйняття естетичних форм Г.Ю. Айзенком. Загальна позиція автора у тому, що краса об'єктивна, інваріантна для всього різноманіття об'єктів, корелює з середньою, загальнолюдською медіаною естетичного смаку, і цей смак детерміновано генетично. Існування певних індивідуальних розбіжностей у естетичних оцінках Г. Айзенк пов'язує не з факторами культури та навчання, а з такими

властивостями особистості, як інтро- та екстраверсія, ступень нейротизма і інше [2].

Д.Е. Берлайн формує два поняття, які увійшли у інструментарій експериментальної естетики і мали вплив на її розвиток: поняття про оптимальне збудження як психофізіологічним мотиві естетичної поведінки і поняття про порівнянні перемінні як критерій естетичного вибору, оптимум насичення та задоволення - це, за словами дослідника, індикатор естетичного смаку [15].

Рух проблеми взаємодії мистецтва і особистості у психологічній науці здійснювався, з одного боку, за рахунок дослідження здібностей школярів до художньої творчості (А.В. Азархін, Б.М. Теплов, В.І.Кириєнко, О.І.Бабічев), з іншого – розробки особистісного аспекту сприйняття творів мистецтва (О.В.Запорожець, Л.С.Славіна, О.М.Леонт'єв та інші) .

У цих концепціях було сформовано питання про те, що відношення до творів мистецтва є специфічним пізнанням об'єктивної дійсності, яке відбувається у формі художніх образів. Розвиток відношення до творів мистецтва відбувається від прямої наївної участі дитини у зображуваних станах до більш складних форм естетичного сприйняття, яке потребує зайняти позицію окремо від творів мистецтва, наче зі сторони. Формування цієї внутрішньої діяльності дозволяє дитині не тільки зрозуміти явища, які вона сприймає, але й стати осторонь до подій, у яких вона не приймала участі, що має вирішальне значення для подальшого психічного розвитку [3;4;8].

Здійснені спроби психологічного аналізу впливу естетичного на особистість з чотирьох позицій: М.Е.Марков (з позиції функціональної теорії мистецтва), О.О.Леонт'єв (позиція комунікативного підходу до дослідження психологічної специфіки впливу мистецтва), М.С.Каган, Н.Б.Берхін (з позиції аксеологічних уявлень о природі мистецтва), Б.П.Юсов (з позиції аналізу функціональної сторони системи мистецтва у плані співвідношення мистецтва і реального життя людини) [4].

Поглиблюючи аналіз психологічної сторони функціонального впливу

мистецтва на особистість, М.Е.Марков запропонував концепцію “перенесення”. Для того, щоб естетичне могло впливати на особистість необхідна здатність особистості переживати щось вже не в її власному практичному житті, а лише позначене у творах мистецтва. Особлива увага у цій концепції приділяється розвитку дитини через сприйняття естетичного. Це сприйняття розширює межі існування особистості дитини, створює досвід почуттів і поведінки у життєвих умовах. Саме таким чином впливає естетичне не лише на дитину, але й на зрілу особистість [4].

Ю.П.Крупник та В.Є.Семенов, досліджуючи закономірності впливу творів мистецтва на особистість, виокремили ряд механізмів такого впливу.

1.Емпатія – спосіб розуміння іншої людини, при якому домінує не раціональне, а емоційне сприйняття. Емпатія виникає як відповідь на позитивні чи негативні переживання партнера.

2.Рефлексія – усвідомлення діючим індивідом того, як його сприймає партнер по спілкуванню.

3.Катарсис – емоційне потрясіння, яке відчуває людина під впливом дії на нього твору мистецтва і яке здатне привести до “звільнення” від незначних переживань та думок, у результаті чого виникає стан внутрішнього очищення та зміна Я-образу в цілому [8].

У роботах Братке Е., Волкова М., Органової О. аналізуються питання, що пов'язані зі специфічними особливостями естетичного сприймання. Оскільки концепції цих авторів не мають принципових розбіжностей, наведемо стислий узагальнений варіант їх підходу до проблеми, що вивчається нами.

Дослідники насамперед підкреслюють специфіку процесу сприймання естетичних об'єктів, яка відрізняє його від сприймання гностичного як особливої форми чуттєвого пізнання. Якщо під час гностичного сприймання предметів та явищ навколишньої дійсності людина відображає приблизно в однаковій мірі всі сторони об'єктів, то в процесі сприймання об'єкту естетичного відображаються перш за все ті якості та властивості, які надають йому естетичної значущості.

При гностичному сприйманні суб'єкт має лишатися нейтральним, тобто відволікатися від власної оцінки об'єкту, оскільки він ставить за мету виявлення об'єктивних, від природи притаманних явищу, що відображається, властивостей та зв'язків. Це зумовлює ту обставину, що сприймання предмету в гностичному плані не передбачає емоційної забарвленості. Інше спостерігається при естетичному сприйманні, яке на відміну від суто пізнавального процесу відображення властивостей та зв'язків у їх об'єктивному значенні, виникає внаслідок естетично-емоційної значущості об'єкта для суб'єкта сприймання. Тому суб'єкт тут не може лишатися нейтральним, відсторонитися від оцінки об'єкту з погляду своїх потреб, інтересів, відповідного психічного стану [4; 13].

Польський дослідник Р. Інгарден в основу своєї концепції поклав принцип виділення стадій здійснення процесу естетичного сприймання та виявлення їх особливостей. Згідно цієї концепції, початковим моментом естетичного сприймання є виявлення інтересу та концентрація уваги суб'єкта на тих властивостях об'єкту, які чимось привабили, вразили його. Цей інтерес викликає початкову, або за словами автора, “попередню” емоцію, оскільки вона лише дає початок відповідному процесу естетичного переживання, у якому можна виділити такі моменти: емоційне, безпосереднє знайомство з об'єктом; прагнення до тривалого сприймання; переживання різноманітних почуттів; оцінка, тобто висловлювання судження, яке має забарвлення задоволення або огиди [6].

Г.В.Локарева виділяє інтелектуальну, емоційно-почуттєву та естетичну інформацію, яку отримує реципієнт при сприйманні творів мистецтва. Інтелектуальна інформація висвітлює два аспекти: усвідомлення і осмислення навколишнього; його оцінку, що виражається через естетичне відношення й художню форму. Характер думок визначається художньою цінністю твору та рівнем і глибиною інтелектуальної інформації, закладеної автором, і, звичайно ж, художньо-естетичним досвідом та сприйнятливостю реципієнтом цієї інформації. Кожен реципієнт прагне зрозуміти твір мистецтва. І як тільки інтелектуальна інформація не зчитується через якісь причини (низький

інтелектуальний рівень самого реципієнта, недостатній художньо-естетичний досвід спілкування з мистецтвом), то реципієнт вважає, що він не може сприйняти твір [10].

Емоційно-почуттєва інформація – це повідомлення про почуття й емоції, що переживають герої (персонажі) твору. Одержувач, зчитуючи даний тип інформації, є свідком, спостерігачем за емоційними переживаннями героїв; він проникає у внутрішній світ переживань людини. Це пов'язує емоційну інформацію з пізнавальною і психологічною. Емоційно-почуттєва інформація органічно пов'язана з естетичною інформацією твору мистецтва, яка визначає характер усіх типів інформації, закладених у творі мистецтва. Кожна людина лише їй властивим чуттям відчуває прекрасне, піднесене, а, отже, зчитує естетичну інформацію. Індикатором естетичної інформації є краса та гармонійність твору мистецтва [10].

Безперечно, людина – істота естетична. Сучасні дослідження з нейроестетики (Тулупов І.І., Шевандрин М.І) показують, що ця ознака генетично закріплена специфічними функціями кори головного мозку і має прояв у формі існування механізмів народження естетичного задоволення. Емпіричним матеріалом, який доводить реальність феноменів прояву у досвіді людини, є сприйняття інформації у творах мистецтва (включаючи його види: музика, архітектура, дизайн та ін.). Парадигма психоестетики розглядає таку інформацію як актуалізацію безпредметних образів, емоційних тональностей психіки, як набір графічних самозвітів «досліджуємих» (митців) про зміст своєї сфери прояву, як зміст самопрояву особистості. З точки зору психоестетики мистецтво, головним чином, і є проявом особистісних систем композитів прояву [13].

У нашому дослідженні взяли участь учні Таврійського ліцею мистецтв м. Херсона, які займаються за програмою естетичного циклу ліцею, а також за різними фахами, а саме: хореографія, образотворче мистецтво, театральне мистецтво, музичне відділення. Загальна кількість респондентів, що взяли

участь у констатувальному дослідженні складає 156 осіб (середній вік 13,8 років, від 12,9 до 14,8; дівчат 57% та хлопців 43%).

При вирішенні завдання діагностики рівнів естетичного сприйняття, ми зіткнулися з проблемою відсутності адекватного діагностичного інструментарію, який би розкривав рівні та типи естетичного сприйняття. Тому виникла необхідність створення власної методики, яка б задовольняла вирішення наших завдань. У дослідженні при створенні експериментальної методики ми використовували дослідницьку методику “Опис природи”, запропоновану З.М.Новлянською [11]. Методика спрямована на вивчення тих особливостей сприйняття дійсності, завдяки яким воно стає джерелом самостійних художніх образів. У дослідженні ставили лише одне запитання: “Який це предмет?” у якості стимульного матеріалу використовувались 2 предмета: декоративний та штучний.

У своєму дослідженні ми залишили 2 стимульних матеріали, але замінили їх на: 1. картини (2): П.О. Ренуар “Солом’яні капелюшки”, А.В. Лентулов “Гурзуф”; 2. фрагмент музичного твору П.І Чайковського, симфонія №6 “Патетична” 1 частина, розробка;

Стимульний матеріал було підібрано так, щоб при сприйнятті творів мистецтва відображав та розкривав у досліджуваних максимальну кількість емоційних реакцій та почуттів. Для здійснення цієї мети ми скористалися запропонованими матрицями В.І. Петрушіна для вибору певних творів мистецтва за жанром [9; 12].

Твори мистецтва можуть бути класифіковані за відношенням їх до емоцій та почуттів різної модальності.

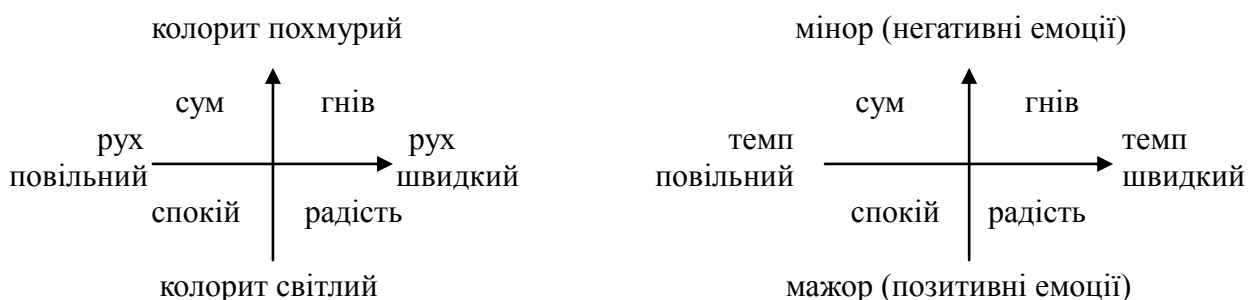

Рис. 1. Матриці вибору картин та фрагменту музичного твору за

В.І.Петрушіним.

Для того щоб уникнути однобічного прояву почуттів, ми використали 2 картини за різними жанрами, які відповідають матриці. Музичний уривок був один, так як він охоплює всі напрямки музичної матриці.

Інструкція №1: „Вам пропонується прослухати уривок музичного твору. Уважно слухайте і уявіть собі картину, яка відбувається у музичному творі, які почуття викликає у Вас музика. Після закінчення уривку напишіть ваші почуття, які ви переживали під час прослуховування”.

Інструкція №2: „Перед Вами картини відомих художників. Ваше завдання відповісти на запитання: “Які почуття намагався передати художник?, “Які почуття ви відчуваєте при спогляданні картин?”

Обробка результатів передбачає виділення трьох основних типів реакцій на твори мистецтва, запропонованих Ю.П.Крупником: художній, наївно-реалістичний, естетський [8].

При аналізі отриманих результатів у нашому дослідженні ми використовували декілька класифікацій оцінки рівня, способу та типу естетичного сприйняття.

Згідно запропонованої класифікації Г.А.Петрової у якості критеріїв, на основі яких можливо визначення рівня і динаміки естетичного сприйняття, є: адекватність об'єкта що сприймається, співвідношення інтелектуального та емоційного, цілісність. У залежності від співвідношення цих якостей виділяють 4 рівня естетичного сприйняття: 1. високий; 2, 3. середній; 4. низький;

Таблиця 1

Розподіл досліджуваних за рівнем естетичного сприйняття

№	Рівень естетичного сприйняття	Загальна кількість	%
1	Високий	21	13,5
2,3	Середній	75	48
4	Низький	60	38,5
	Σ	156	100

Аналіз табл. 1 свідчить, що у 2/3 вибірки домінує середній (48%) та низький (38,5%) рівні естетичного сприйняття. Тобто, самозвіти почуттів

досліджуваних при прослухованні музичного уривку та самозвіти запропонованих картин характеризуються недостатнім розвитком естетичного сприйняття, а саме у творах присутні лише переказ змісту картини, невміння виразити естетичну своєрідність предмета що сприймається. Це характерно для низького рівня. Середній рівень (2,3 позиції) характеризується адекватним сприйняттям естетичного об'єкту, але аналіз естетичного об'єкту має словесно-логічний характер з низьким рівнем емоціональності та прояву почуттів. Для третьої позиції середнього рівня характерна яскравість та емоційне сприйняття з недостатнім рівнем аналітичного підходу.

Лише 1/3 вибірки притаманний високий рівень естетичного сприйняття (13,5%). Високий рівень характеризується вмінням адекватно сприймати естетичний об'єкт у єдності зі змістом і формою, сприйняття цілісне, гармонійне поєднання інтелектуального (логічного) та емоційного (почуттєвого).

Отримані протоколи у нашому дослідженні являли собою перелік окремих визначень закінчених смислових одиниць оповідання. На основі цих протоколів були застосовані 2 способи обробки результатів: кількісний – число описів кожного типу зустрічаемого у протоколах та якісний, тобто смисловий аналіз змісту протоколів у цілому.

Ми скористались класифікацією типів опису естетичного об'єкту запропонованих Г.А.Адаскіною[1]:

1. **Безоцінково-описові описи.** Серед них виділяють 2 групи:

А). *предметні описи* дуже конкретні. Досліджувані виділяють деталі, окремі ознаки, констатують їх, не висловлюють ніякої оцінки. (“На картині зображені люди, чоловік та жінка.”, “Музичний уривок – автор П.І.Чайковський”);

Б). *конструктивні, схематичні описи* – є спроба класифікувати об'єкт, знайти спеціальні терміни для опису. Мета – створити “об'єктивно точну” картину, використовуються числа, наукова термінологія. (“На картині зображені дві людини, одна зі спини, інша дивиться прямо, у руці у жінки

букет квітів”, “Музичний уривок поєднує у собі мажорні та мінорні фрагменти, це відома симфонія П.І.Чайковського”)

2. **Емоційно-оціночні описи.** Висловлюється пряма оцінка предмету. Наприклад, “Лірична”, “Яскрава”, “Відволікаюча та агресивна”, “Дуже сумна картина” та інше.

3. **Образні описи:**

А). *образи, які містять порівняння за комплексом ознак.* Образи створюються шляхом наближення (іноді – заміщення) різних об’єктів або явищ на основі схожих ознак, відбувається акцентування деяких з них. Самі ознаки залишаються неназваними, але маються на увазі. Наприклад, жінка тримає у руках квітку – “синя пляма”, або уривок музичного твору – “занудна класика”;

Б). *образи – характери.* Досліджувані намагаються описати характер, виходячи з зовнішнього вигляду, або уявити його, присутні переживання “живого предмету”. (“Печальна та добра жінка..., Перед нами закохані люди, це видно у їх очах..., Головні герої музичного уривку сильні духом, але сумують, так як на них чекає розлучення...”);

Виходячи з класифікації описів у нашій вибірці, ми виділили 5 способів сприйняття, які найбільш поширені у протоколах:

1. **Конкретний опис** – це опис через перелік деталей. Використовуються переважно висловлювання першого типу (безоцінково-описові);
2. **Раціонально-конструктивний**, використовуються, головним чином, конструктивні висловлювання. Увага приділяється чіткості та деталізації опису;
3. **Неемоційно-образний**, використовуються, головним чином, описи з образним заміщенням. Опис здійснюється через порівняння з іншими речами, явищами.
4. **Емоційно-образний**, перевага у оціночних висловлюваннях, потяг до передачі власного відношення до предмету.

5. **Художньо-естетичний опис** – майже не використовуються безоцінкові судження. У висловлюваннях відсутні конкретні особливості зовнішнього виду, використання наукової термінології, у описі присутні емоційні та інтелектуальні компоненти;

Згідно перелічених способів сприйняття естетичних об'єктів, аналізу табл. 1, та аналізу протоколів, ми прийшли до висновку, що у виборці присутні всі 5 способів сприйняття, але домінуючими є конкретний, раціонально-конструктивний та емоційно-образний способи сприйняття естетичного об'єкту.

Сучасні психологічні класифікації типів сприйняття творів мистецтва будуються на основі останніх досягнень у галузі естетики, психології, мистецтвознавства. Підводячи підсумки досліджень у галузі вивчення психологічних особливостей сприйняття мистецтва, ми зупинились на трьох основних типах сприйняття запропонованих Ю.П.Крупником.

Здійснивши аналіз описів нашої вибірки ми виявили 3 типа реакцій на твори мистецтва.

Таблиця 2

Типи реакцій на твори мистецтва

Типи реакцій	Види стимульного матеріалу			
	картина		музичний уривок	
	Абсол.кількість	%	Абсол.кількість	%
1.Інверсований (наївно-реалістичний)	84	53,8	90	57,7
2.Художній	62	39,7	58	37,2
3.Естетичний	10	6,5	8	5,1
Σ	156	100	156	100

Аналіз кількісного складу вибірки, для яких притаманний той чи інший тип реакцій на твори мистецтва, згідно табл. 2, дозволив виділити: по-перше, реакцій більше ніж 2/3 опитуваних виявились наївно-реалістичними (53,8% на картину та 57,7% на музичний уривок). Третина вибірки реагувала на твори мистецтва за художньою реакцією (39,7% на картину та 37,2% на музичний уривок), і лише для 6,5% та 5,1% відповідно є характерним естетський тип реакції.

Треба відзначити, що у змістовну характеристику інверсованого типу реакцій входить, з одного боку, домінуюча орієнтація на “реальний”, певний план творів мистецтва, “белетристичну стилістику” зображення дійсності, а з іншого боку – відсутність здатності оцінити їх художню гідність, тобто інверсована реакція реалізує феномен наївно-реалістичного відношення до мистецтва.

Художній тип реакцій характеризується домінуючою орієнтацією на художню домінанту творів мистецтва при відсутності у досліджуваних достатніх здібностей оцінити художню досконалість творів мистецтва за допомогою почуттів, вміння висловити власні емоції та почуття.

У змістовну характеристику естетичного типу реакцій входить здатність, по-перше, оцінити художню досконалість творів мистецтва, по-друге, визначити художню домінанту еталонного тест-об’єкту і, по-третє, “вживатися”, відчувати події художньої реальності.

Висновок: отже, розподіл протоколів опису нашої вибірки за рівнем естетичного сприйняття, розподілу за домінуючим способом та типом сприйняття, а також прояву реакцій на твори мистецтва, дали змогу виділити 3 рівня розвитку естетичного сприйняття:

1. Констатуючий рівень. Характеристики: описовість, перелік у відповідях, випадковість спостережень, невміння виокремити із загальної маси подробиць виразну деталь та сформулювати своє відношення та почуття. Часто свідоме відношення відсутнє або характеризується амбівалентними показниками – добре або погане, подобається чи ні. Констатація того, що відбувається, переказ подій, інтерес тільки до фабули. Характерно наївно-реалістичне сприйняття мистецтва, відсутність індивідуального відношення до мистецтва.

2. Аналізуючий рівень. Твори мистецтва розглядаються як гра думок, наочне оформлення тих чи інших соціальних та моральних проблем. Спостерігається перевага когнітивної сфери над емоційно-почуттєвою, у

вигляді побудови описів без спроби занурення у світ почуттів, передачі власних переживань.

3. Гармонійний рівень характеризується: а) цілісністю сприйняття творів мистецтва, емоційністю, особистісним відношенням; б) синтезом безпосереднього сприйняття естетичного об'єкту та бажанням його аналізувати; в) гармонією аналізу та синтезу, безпосереднього сприйняття та його розуміння, раціонального та емоційно-почуттєвого джерела; г) вмінням відчувати природу мистецтва, вмінням пізнавати стиль автора та відтворювати особливості творів, інтересам до особистості та світосприйняття митця, вмінням знайти адекватну художню форму для прояву свого оригінального відношення до дійсності у творчій діяльності.

Отже, можемо зробити висновок, що дослідники проблеми естетичного сприймання відмічають таку його особливість, як здатність викликати процес оцінювання естетичних якостей об'єкта, що сприймається. Оцінка в цьому випадку супроводжується естетичними емоціями та почуттями і виявляється у вербальному позначенні ставлення найбільш узагальненими категоріями прекрасного і потворного, трагічного і комічного. За даними досліджень етапи оцінювання відбуваються у такій послідовності: сприймання об'єкту, переживання, як результат сприймання, емоційно забарвлений естетичний аналіз. Продуктом такого процесу є естетичне судження, що також супроводжується естетичними почуттями.

Література:

1. Адаскина А.А. Особености проявления эстетического отношения при восприятии действительности / А.А. Адаскина // Вопросы психологии. – 1999. - № 6. – С. 100-109.
2. Айзенк Г.Ю. Структура личности / Ганс Юрген Айзенк ; [пер. с англ. О.Исакова]. — М. : КСП+, 1999. — 463с.
3. Бабічев О.І. Мистецтво та становлення особистості студента (естетичний аспект): метод. посібник / Олександр Іванович Бабічев, Вікторія Миколаївна Швирка. — Луганськ : Альма-матер, 2007. — 124с. – (Луганський національний педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка).
4. Бітаєв В.А. Естетичне виховання і гуманізація особи / В.А. Бітаєв. – К., 2003. – 232с. – (Державна академія керівників кадрів культури і мистецтва).
5. Дем'янчук О.Н. Проблеми художньо-естетичної освіти та виховання учнівської і студентської молоді в умовах національного “відродження” / О.Н. Дем'янчук, Г.І. Кутузова, В.С. Петрович. – Луцьк, 2001. – 128с. – (Монографія. Ред.-вид. відділ “Вежа” Волинського державного ун-ту ім. Лесі Українки).

6. Ингарден Р. Очерки по философии литературы / Роман Ингарден. — Благовещенск : Благовещенский гуманитарный колледж им. И.А. Бодуэна де Куртенэ, 1999. — 184с.
7. Камінський А.Г. Естетика: властивості, явища і процеси / [ред. І.Є. Буняк]. — Т. : Економічна думка, 2003. — 197с.
8. Крупник Е.П. Психологическое воздействие искусства / Е.П. Крупник. — М. : Прогресс, 2001. — 367с.
9. Кузин В.С. Психология живописи / В.С. Кузин. — М. : Изд-во : „Оникс 21 век”, 2005. — 304с.
10. Локарева Г.В. Художньо-естетична інформація як засіб виховання учнівської молоді / Г.В. Локарева. // Мистецтво та освіта. — 2006. - № 1. — С.7-11.
11. Мелик–Пашаев А.А. Ступеньки к творчеству / А.А. Мелик–Пашаев, З.Н. Новлянская — М. : Педагогика, 1987. — 235с.
12. Петрушин В.И. Музыкальная психотерапия: Теория и практика / В.И. Петрушин. — М. : Гуманист. изд. центр ВЛАДОС, 2000. — 176с.
13. Тулупов И.И. Психоэстетика как метод исследования сферы выражения личности / И.И. Тулупов, Н.И. Шевандрин // Вопросы психологии. — 2000. - № 6. — С.49-56.
14. Юзвак Ж.М. Естетичні фактори духовного розвитку особистості / Ж.М. Юзвак. — К. : Знання, 1999. — 115с.
15. Berlyne D. E. Experimental Aesthetics // Eysenck H. J. (ed.) Eboyolopedia of psychology. L., 1975. P. 347-348.

В статті автор розглядає питання естетичного сприйняття, його теоретичне та емпіричне дослідження. Наводить аналіз сучасних концепцій естетичного сприйняття та аналіз власного емпіричного дослідження.

Ключові слова: естетичне сприйняття.

In the article the author examines the question of aesthetic perception, its theoretical and empirical research. Provides analysis of current concepts of aesthetic perception and analysis of its own empirical research.

Keywords: aesthetic perception.